

geld te raken: "Drie portefeuilles. Een portemonnee. Twee iPhones. Ze zitten in de zakken van Zoot en Zippo. Tijd om te delen. De vuilnisbak hier bij de parking is een goeie plek...". *Roosevelt* is een roman die de lezers naar de keel grijpt. Dit is rauwe en pure literatuur die de lezers soms doet huiveren en af en toe onthutst. Achter de wrok van de personages schuilt soms de meesterlijke humor die Bogaert zich eigen heeft gemaakt. Verbluffend literair werk.

Nicolas Verscheure

POËZIE

Shari van Goethem

Een man begraaft een boom.
Gedichten. Vrijdag, Antwerpen,
2016, 56 blz., € 15,00

In de debuutbundel van Shari van Goethem, *Een man begraaft een boom*, blijft veel onuitsproken. Dat heeft met het thema te maken – datgene waarover het gaat, blijft verzwegen, móét geheim blijven – en heeft als technische implicatie dat er niets benoemd, enkel gesuggereerd wordt, en dat heel veel zinnen niet worden afgemaakt. De bundel vertelt het verhaal van een man, een vrouw en een kind. De man velt een boom, neemt het kind mee de trap op, de vrouw blijft beneden, 'plant een vuist / in wat aarde', en houdt vooral haar mond. Het kind vouwt geen bootjes, maar 'oorlogsschepen', bouwt geen kastelen, maar burchten, en heeft geen springtouw, maar is met een touw in de weer waarin je knopen kan leggen. Het zijn woorden met een dubbele betekenis die in de beschreven situatie een onheilspellende lading krijgen. Dit gaat over mishandeling en incest, en de traumatische gevolgen daarvan voor het kind (aan het einde van een badscène, wanneer het water wegvloeit, schrijft Van Goethem: 'de kringen / die niet weg te spoelen zijn' – nog zo'n dubbelzinnige uitdrukking). Dat stelt zich teweer, vlucht in zijn gedachten, probeert de vader pijn te doen, maar vooral: het laat zich niet klein krijgen. De geknakte boom uit het openingsgedicht die door de man 'begraven' werd, keert fier rechtopstaand terug in het laatste ge-

dicht. Daarin 'richt het kind zich op, recht het zijn rug' 'als een boom', die uiteindelijk bloeit. Daarin speelt 'het andere meisje', Charlotte een belangrijke rol. Zij kan geïdentificeerd worden als de dichteres Charlotte van den Broeck, die met haar bundel *Kameleon* blijkbaar een ont-snappingsroute heeft aangegeven. Of hoe poëzie van levensbelang kan zijn – dat maken deze beklemmende, beklievende gedichten duidelijk.

Carl De Strycker

Marijke Hanegraaf

Ergens slapen de anderen.
Gedichten. De Arbeiderspers,
Amsterdam, 2016, 88 blz.,
€ 17,99

Marijke Hanegraaf is een dichter zonder haast. Ze debuteerde in 2001 op haar 55ste, vijftien jaar later laat ze nu haar vierde bundel verschijnen: *Ergens slapen de anderen*. Daarin vind je toegankelijke verzen, kundige observaties, een aantal sterke beelden – vakwerk. De openingsreeks, 'Vluchtige patronen', bevat allemaal vliegtuiggedichten waarin herkenbare sensaties van de luchtreiziger worden beschreven. In 'Halverwege' en 'De tochten' bundelt de dichteres eerder losse gedichten, zoals een gedicht dat ze schreef voor het project 'De eenzame uitvaart', maar ook een aantal verzen die ze als stadsdichter van Nijmegen maakte. Heel veel melancholie bevatten deze cycli met als ontroerend hoogtepunt het tweeluik 'Om wat er komen gaat' en 'Het oog van de duif', waarin enerzijds de sterfelijkheid van de mens treffend wordt verwoord en anderzijds het sterven van een duif prachtig wordt verhaald. Het is een in poëzie uitgemolken thema, maar Hanegraaf weet echt te raken. De knapste reeks is evenwel 'Het / De higgs', waarin de ontdekking van het higgsdeeltje nieuwe antwoorden oplevert op de bekende vragen van de Catechismus, wat resulteert in het sterke gedicht 'De antwoorden', waarin duidelijk wordt dat de katholieke kerk de mensen sprookjes heeft wijsgemaakt. Dit is een reeks over de ontraadseling van de wereld, die zowel als noodzakelijk als ook als onttoverend wordt gevoeld. Hanegraaf schrijft schijnbaar onopvallende parlandoverzen, maar wie goed

leest, vindt gedichten die gaan over de grote vragen van het leven.

Carl De Strycker

MUZIEK

Ján Levoslav Bella

A tribute to Ján Levoslav Bella (1843-1936). Eva Šušková – sopraan, Lucie Hilscherová – alt, Juraj Holly – tenor, Tomáš Šelc – bas, Czech Philharmonic Choir o.l.v. Petr Fiala, Janáček Philharmonic Orchestra, David Porcelijn – algemene leiding; PHAEDRA CLASSICS 292033

Toegegeven: de naam van componist Ján Levoslav Bella kwam ons nooit eerder ter ore; laat staan zijn muziek. Een korte kennismaking is dus wel op zijn plaats. Bella was niet alleen een van de belangrijkste romantische componisten van Slowakije, hij was ook dirigent en organist; studeerde theologie, werd parochiepriester en tegelijk stads- en kerkmuziekmeester van Kremnica, en in 1881 kapelmeeester en leraar in Sibiu (Hermannstadt); bekeerde zich later tot het protestantisme. In zijn vroege composities toont hij zich een aanhanger van het Caecilianisme maar geleidelijk ontwikkelde hij, zowel in zijn religieuze als in zijn profane werk (kamermuziek, opera, vocaal-symfonische composities op Slowaakse poëzie, symfonische gedichten), een eigen stijl die de grondslag werd van de Slowaakse nationale muziek. Op deze cd zijn, met uitzondering van een zeker niet onaardig *Konzertstück im ungarischen Stile* (1893) dat afwisselend idyllisch, pastoraal, speels en heroïsch is, vooral religieuze composities opgenomen. Allereerst een *Feestelijke Mis in Es* (1889; soli, gemengd koor en orkest), zijn laatste compositie op Latijnse tekst die door zijn bekering tot het protestantisme bij de katholieken in onmin viel, gevolgd door een offertorium, *Deus meus, ad te luce vigilo* voor sopraan en orkest. Verder enkele werken op Duitse teksten: *Heil'ge Nacht* (bas en orkest), *Bergglocke, Weihnacht auf dem Friedhof* (1899; sopraan en orkest) en *Lobet den Herrn, alle Heiden* (1884; soli gemengd koor en orkest). Geen spectaculaire ontdekking, maar dankzij bezielde uitvoeringen, toch wel een